
Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Ve Yabancı Dil Sınıflarında

Çeviri Öğretimi¹

Cihan AYDOĞU²

Geliş Tarihi: 14.04.2019

Kabul Tarihi: 26.06.2019

Derleme

Öz

Bu çalışmada “bir yabancı dil sınıfında çeviri dersleri nasıl yapılmalıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmış ve bu doğrultuda kuramsal bir çerçeve çizilmiştir. Bu kuramsal çerçevede öncelikle anadilin, dolayısıyla çevirinin, yabancı dil öğretim yöntemlerindeki yeri tartışılmış ve 70’li yıllarda ortaya çıkan iletişimsel yöntemle birlikte anadilin yabancı dil sınıflarında dil öğrenim sürecini destekleyen bir unsur olarak yer almaya başlamasından bahsedilmiştir. Ancak bu destek beraberinde birtakım sorunları da getirmiştir. Zira bağımsız cümlelerle ve öğrencinin öğrenilen dilin sözdizim ve dilbilgisi kurallarını öğrenip öğrenmediğini yordamak amacıyla yapılan çeviri alıştırmalarının bir beceri kazandırması beklenemez. Tüm bu saptamaların ardından çalışmada çeviri eğitiminde başarıyla uygulanmakta olan yorumlayıcı çeviri yönteminin yabancı dil sınıflarında neden ve nasıl uygulanabileceği üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda yabancı dil öğretimi programlarında yer alan çeviri derslerinde çeviri edincinin öğrencilere ne derece kazandırılacağı ve bu derslerin hedeflerinin neden yeniden gözden geçirilmesi gerektiği tartışılmış ve bu derslere iletişimsel bir hedef kazandırmanın gerekliliği vurgulanmıştır. Diğer yandan, yabancı dile katkı amacıyla yapılan çeviri dersleri söz konusu olduğunda, bir zorunluluk olarak karşımıza çıkan öğrenme stratejilerini temel alan ve yorumlayıcı çeviri kuramından esinlenen, öğrenciye adım adım çeviri sürecini ve karşılaşılabileceği güçlükleri tanıtmayı hedefleyen alıştırmalar örnekleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Eğitsel çeviri, yorumlayıcı çeviri kuramı, öğrenme stratejileri, çeviri alıştırmaları

¹ Bu çalışma “L’Enseignement de la Traduction dans la Classe de FLE” başlıklı doktora tezinden geliştirilerek ve güncellenerek üretilmiştir.

² Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, e-mail: caydogdu@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1065-8581

Interpretative Translation Theory And Translation Teaching In Foreign Language Classes

Submitted by 14.04.2019

Accepted by 26.06.2019

Review

Abstract

This study aims to find an answer to the question of “How should translation courses be conducted in a foreign language class?” and a theoretical framework has been drawn. In this theoretical framework, firstly, the place of mother tongue and translation in foreign language teaching methods is discussed and it is mentioned that the mother tongue started to be included in foreign language classes as an element supporting the language learning process in the 70s with the emergence of communicative approach. However, this support has brought some problems as well because it cannot be expected that translation exercises conducted with independent sentences to predict whether the students learn the rules of syntax and grammar of the target language will help them gain a skill. After all these identifications, the study focuses on why and how the interpretative translation method, which unsuccessfully applied in translation education, can be applied in foreign language classes. At the same time, to what extent students can gain translation competency in translation courses of foreign language teaching programs and why the objectives of them should be revised were discussed, and the necessity of providing these courses a communicative objective was emphasized. On the other hand, in the case of translation lessons, which are conducted for the purpose of contributing to the foreign language, the practice examples, which are based on the learning strategies we face as a necessity, are inspired by the interpretative translation theory, and introducing the process and the potential challenges step by step to the students, are focused.

Keywords: Educational translation, interpretative translation theory, learning strategies, translation practices

Giriş

Günümüzde yabancı dil bilen, hatta birden çok yabancı dil bilen kişi sayısı artmış olsa da çeviri halen iletişim kurma, kaynaklara ulaşma aracı olarak varlığını, önemini ve gerekliliğini sürdürmektedir. Dolayısıyla alanda çeviri sürecini açıklamaya yönelik birçok çalışma bulmak mümkündür. Ancak bu çalışmaların birçoğu mesleki çeviriyi açıklamaya odaklanan çalışmalardır. Oysaki çeviri yabancı dil eğitim/öğretiminde de karşımıza çıkan ve sınırları ile içeriğinin belirlenmesi gereken bir süreçtir.

Uzun yıllar, birçok yabancı dil öğretim yöntemi, Dilbilgisi-çeviri yöntemi hariç, anadil kullanımını ve dolayısıyla da çeviriyi yadsımış ve yabancı dil sınıflarının dışında tutmaya çalışmıştır. 70'li yıllarda ortaya çıkan iletişimsel yöntem sayesinde anadil ve öğrenilen yabancı dil arasında karşılaştırmalar yapmayı sağlayan çeviri yeniden yabancı dil sınıflarında yer almaya başlamıştır. Bu anlamda, iletişimsel yöntemin çeviri alanına katkısı çevirinin özel bir iletişim biçimi olarak kabul edilmesi olmuştur. Bu yaklaşım, çeviriyi kaçınılması gereken bir süreç olmaktan kurtarmış ve beraberinde çevirinin yabancı dil öğretimine katkı amaçlı kullanılabileceği anlayışını getirmiştir.

İletişimsel yöntemlere göre, çeviri özgün bir etkinliktir. İletişimsel yöntemlere göre, çeviri özgün bir etkinliktir. Zira gerçek yaşamda, sınıfın dışında sürekli başvuru alan bir yoldur ve yabancı dilin iletişim kurmak amacıyla kullanıldığı en etkili yollardan biridir. Bu durumda şu soruyu sormak gerekir: Bir yabancı dil sınıfında çeviri öğretimine neden yer verilmesin? (Grellet, 1991: 86).

Yabancı dil sınıflarında çevirinin yeniden değer kazanması beraberinde hedefler, çalışma yöntemi ve içerik açısından bazı değişiklikler getirir. İletişime dayalı bu yeni yaklaşım çerçevesinde, eğitsel hedeflerle yapılan çeviri etkinliği öğrencilerin öğrendikleri yabancı dilin sözcükleri ve dilbilgisi kuralları konusunda daha bilinçli olmalarını sağlayacaktır. Çeviri öğrencinin her iki dilin dilbilgisini kavramsal olarak algılamasını sağlar.

Kurallara dayalı bir dilbilgisinden ziyade etkin bir dil öğrenimi söz konusudur (Grellet, 1991: 144).

Cuq ve Gruca'ya (2011: 399) göre de çeviri yabancı dil eğitiminde dili kullandırmanın en etkili yollarından biridir. Zira çeviri yalnızca özerk, yorumlamaya dayalı bir etkinlik değil aynı zamanda öğretmen için bir sorun çözme, bir değerlendirme aracıdır. Çeviri aracılığıyla öğretmen yabancı dil öğreniminde güçlük yaratan belli yapıları anadil ve yabancı arasında karşılaştırmalar yaparak öğretme ve öğrencinin dilsel düzeyini değerlendirme imkânı bulur.

İletişimsel yöntemlerle birlikte, çevirinin yabancı dil öğrenimine katkı sağlayacağı anlayışının benimsenmesi, uygulama aşamasında farklılıklara ve sorunlara neden olmuştur. Ballard'ın (1986: 27) çalışmasında belirttiği gibi, mesleki çeviri ve eğitsel çeviri (yabancı dile katkı amaçlı çeviri) iki farklı çeviri süreci, becerisi olarak algılanmaya ve eğitsel çeviri kendine özgü ilkeleri, teknikleri olan bir çeviri türü olarak görülmeye başlamıştır. Söz konusu olan bu iki çeviri türü arasındaki kopukluk ise yabancı dil sınıflarında özgün olmayan, dilin yapısını bozan, doğallıktan uzak söyleyiş biçimlerinin kullanılmasına neden olmuştur. Oysaki çeviri yapan öğrenci dilleri benzer ve farklı yönleri açısından kıyaslayarak her iki dilde yeterlilik düzeyini geliştirir ve iki dilli olma sürecini destekler. O halde sorunun çözümünü çevirinin yabancı dil sınıflarında yer alıp almamasında değil, çeviri derslerinin nasıl yapılması gerektiğinde aramak gerekir (El Quessar, 2009: 139).

Bu çalışmanın amacı bir yabancı dil sınıfında mesleki çevirinin temellerini atabilmenin ne derece mümkün olduğunu tartışmaktır. Bu doğrultuda, eğitsel çevirinin kuramsal çerçevesini oluşturmaya çalışmadan önce çeviri kavramını açıklamak gerekir: çeviri hedef dilde, doğal olarak da anadilde, yeniden ifade edilmiş bir metindir. Hedef metin kaynak metindeki anlamı aynı amaç doğrultusunda ve aynı kategorideki okuyucuya iletir. Hedef metin, kaynak metin ile biçem ve yazım kalitesi açısından eşdeğerdir. (Déjean le Féal, 1994: 9).

Çalışmanın temel dayanağını, yabancı dil sınıflarındaki çeviri derslerini planlama ve uygulama aşamasında yadsınamaz ölçüde katkı sağlayacağı düşünülen, yorumlayıcı çeviri kuramı oluşturmaktadır.

Yabancı dil sınıflarındaki çeviri derslerinde anlam odaklı bir yaklaşımın nasıl hedeflenebileceğini tartışmadan önce yorumlayıcı çeviri kuramının temel dayanak noktalarını vurgulamak uygun olacaktır. Bu kuramsal çerçeve, yorumlayıcı çeviri kuramına dayalı uygulamalar ile iletişimsel hedeflerle donatılmış bir yabancı dil eğitim/öğretim ortamının nasıl ilişkilendirilebileceği konusunda yol gösterici olacaktır.

Yorumlayıcı Çeviri Kuramı

Yorumlayıcı çeviri kuramı çevirinin temelini oluşturur. Zira çevirmen çevirisini yapacağı metni çözümlerken yalnızca metnin söylediği ile yetinmez. Söylenenden hareketle söylenmek istenene ulaşır. Anlam sözcükler vasıtasıyla aktarılır ancak sözcüklerden bağımsız bir şekilde oluşur. Bu süreçte çevirmen dilsel bilgilerine başvurur, konu ile ilgili bilgilerini harekete geçirir, metnin üretim durumunu ve koşullarını irdeler ve söyleneni yorumlayarak söylenmek istenene ulaşır. Söylenmek isteneni kendi oluşturduğu çeviri metninin okuyucusuna aktarmayı hedefler. Tüm bu aşamalardan sonra yapması gereken anlamı çeviri yapacağı dilde yeniden ifade etmektir (Durieux, 2005: 42).

Yorumlayıcı çeviri tümceleri ve dilsel göstergeleri yan yana sıralamanın çok ötesinde bir bilgi düzeyini gerektiren metinlerin çevirisidir (Lederer, 1994: 15). Bu kuramın temelleri konferans çevirmenliği süreci gözlemlenerek oluşturulmuştur. Bu doğrultuda, bu kuramı açıklamak için süreçleri ayrı ayrı ele almak gerekir.

Yorumlama Süreci: Yorumlamadan çeviri yapmak mümkün değildir. Bir metni yorumlamak, söylemin içerdiği anlama hâkim olmak ve onu iletmeğdir. Metnin yalnızca

söylediğini değil, aynı zamanda söylemek istediğini de anlamak, metnin iletisine ulaşmaktır. Zira anlam onu ifade eden, dile getiren sözler uçup gittiğinde hafızda kalan iz düşümdür.

Sözden Arındırma Süreci: Söylemsel göstergeler onu ileten sesle eş zamanlı olarak duyulur ve sonrasında kaybolurlar. Dinleyici ve çevirmen ancak dile getirilen düşünce ve olgunun sözden arınmış izini, bilinç halini zihninde tutar. İyi bir çevirmenin anladığı şey iletinin onun zihninde yarattığı iz düşümdür, dolayısıyla da bilişsel bir süreçtir.

Anlam ve Anlam Birimlere Ulaşma Süreci: Anlam sözden arınmış, dil dışı bilgilerle ilişkilendirilerek akılda tutulan bir bütündür. İletinin bilinçte bıraktığı izdir. Anlam konuşan öznenin ifadesinin içinde yer alır ancak dilin dışında gerçekleşir. Dilsel ifadenin yöneldiği kişinin onu algılayışı ile ilgilidir ve o ifade dile getirildikten sonra alıcının zihninde oluşur (Seleskovitch et Lederer, 1993: 72).

Anlam birim ise sözcüklerin ve bilişsel etkenlerin bir bileşimidir. Biçem, çağrışım ve bilgiden oluşan bir sentezdir. Çeviride eşdeğerliliği sağlayan en küçük birimdir.

Yazılı Çeviri ve Yorumlayıcı Yaklaşım

Yorumlayıcı çeviri kuramının ilk temelleri, sözlü çeviri sürecinin aşamaları gözlemlenerek atılmıştır. Ancak bu kuram sadece sözlü çeviri ile sınırlı değildir, aynı zamanda yazılı çeviriye de uygulanabilir ilkeler ortaya koymaktadır

Yazılı çeviri de üç aşamalı bir süreci gerektirir.

Yorumlama: Yazıda anlamı yakalamak sözlüde olduğu kadar kolay değildir. Yazının durağanlığı, sözlüye kıyasla, anlam birimleri belirlemeyi daha güç hale getirmektedir. Yazı üretildiği ortam ve koşulların dışında anlamlandırılmaya çalışılır ve bu yönüyle de farklı yorumlara yol açma olasılığı yüksektir. Bir sözlü iletişim ortamında alıcılar belli kitleden oluşur. Oysaki yazılı bir metin birbirinden çok farklı kitlelere hitap edebilir ve bu yönüyle de farklı yorumlara yol açma olasılığı yüksektir.

Anlama: Anlamlandırma sürecinde dilsel bilgiler kadar dil dışı bilgilerde önemli rol oynar. Dil dışı bilgiler çevirmenin dünya bilgisi ile doğru orantılıdır ve anlamlandırma sürecinde kendiliğinden devreye girer. Zira anlama bütüncül yaklaşımı gerektiren bir etkinliktir. Bu sürece katkı sağlayan bileşenleri üç başlık halinde incelemek mümkündür.

1. Dilsel bileşen: Bir metinde açıkça ifade edileni, dile getirileni anlamak, o metnin dilini anlamaktır. Sözselsel boyutuyla hafızada tutulan dil ile ilgili bilgi, yaşam boyunca edinilen yeni bilgilerle gelişir, zenginleşir. “Dilsel bilgiler bir çevirmenin bilişsel dağarcığını oluşturur ve metni anlama ve yeniden ifade etmede vazgeçilmez bir dağarcıktır” (Lederer, 1994: 33).
2. Örtük anlam: Örtük anlam dil bilgisinin ayrılmaz bir parçası olan ve metnin anlamını çözümlemede yadsınamaz bir etkiye sahip ön varsayımlardan ve imalardan oluşur. Lederer’ye (1994: 35) göre bir dildeki ön varsayımlar belirtilen şey ile dünya bilgisinin bütünleşmesi; imalar ise dilsel üretim için gerekli itici gücü oluşturan niyetlerdir.
3. Bilişsel bileşen: Öncelikle bilişsel birikim ile bilişsel bağlamı birbirinden ayırt etmek gerekir. Bilişsel birikim metni okumaya başlamadan önce kişide var olan ve metni anlamlandırma sürecinde metindeki bir ögenin her defasında bilişsel bir ögeyle bağlantılı bir şekilde harekete geçirdiği bilgidir. Tüm dilsel ve dil dışı bilgileri kapsar. Buna karşın, bilişsel bağlam okuma edimi boyunca keşfedilen anlam birimlerden oluşur. Çevirmen, okuma süresince, metinden elde ettiği bilgiyi hafızada tutar ve önceden var olan dil dışı bilgilerle bütünleştirerek bir anlam üretir.

İfade Etme: Çevirmen metin yazma yetisine sahip bir kişidir. Metindeki anlamı çözümler ve sonrasında yazara dönüşür. Çevirisini yapacağı metindeki kavramları ilişkilendirir, duyguları hisseder ve sonrasında çeviri yapacağı dildeki okuyucu kitlesinin bu kavramsal ilişkileri anlamasını, duyguları hissetmesini sağlar. Çevirisini yapacağı metin

karşısında yorumcu ancak hedeflediği okuyucu kitlesi için bir yazardır. İfade etme aşaması üç aşamalı bir süreçtir.

1. Yeniden ifade etme: Çevirmen her şeyden önce bir okuyucudur. Metnin iletisini anladıktan sonra onu hedef dilde yeniden ifade etmesi gerekir. Metinden çıkarsadığı anlamı, sözcükler vasıtasıyla değil, fikirler düşünceler vasıtasıyla yeniden oluşturur. Anlamı hedef dilde yeniden oluştururken en uygun ifade biçimini bulur ve kullanır yani eşdeğerlikleri gözetir.
2. Doğrulayıcı analiz: Yazılı çeviride iki yorumlama aşamasından söz etmek mümkündür; birinci aşamada özgün metin yorumlanır ve anlama ulaşılır, ikinci aşamada özgün metin ile örtüşüp örtüşmediğini doğrulamak amacıyla çeviri metin yorumlanır.
3. Eşdeğerlik: Yorumlayıcı yaklaşımdan hareketle birbirini bütünleyen iki tür eşdeğerlikten bahsedilebilir; bilişsel eşdeğerlik ve duyuşsal eşdeğerlik.

Bilişsel eşdeğerliğin kaynağını metnin anlamı ve çevirmenin kattığı kavramsal ögeler oluşturur. Çevirmen çevirisini yapacağı metni ilgi ile okuyan, metnin iletişim kurmayı hedeflediği bir okuyucusudur. Sonrasında ise bu genel okuyucu kitlesinden bambaşka bir okuyucuya dönüşür. Sahneyi kafasında canlandırır. Yazarın söylemek istediğine ulaşmak için dili araç olarak kullanıp dilin ötesine geçer (Lederer, 1994: 55). Çevirisini yaptığı metnin biçiminin, anlamının harekete geçirdiği ancak onların içeriğinde yer almayan bu geniş görüşlülük, bu duygu ona ilham verir. Bilişsel ve duyuşsal boyutu ayrılmaz bir bütün olarak algılar ve onları başarılı bir şekilde yeniden ifade eder.

Yorumlayıcı çeviri kuramının bu temel ilkelerini sıraladıktan sonra, bu çalışmanın cevaplamaya çalışacağı soruyu sormak gerekir: Eğitşel çeviri kapsamında yorumlayıcı çeviri kuramından yararlanmak ne derece mümkündür? Bu soruyu cevaplamadan önce, eğitşel çeviriden ne anlaşıldığını, özellikle de ne anlaşılması gerektiğini tartışmak uygun olacaktır.

Eğitsel Çeviri

Çeviri, bir yabancı dil sınıfında, kendiliğinden var olur; öğretmen sınıfta çeviri yapmayı yasaklasa bile, öğrenci yabancı dildeki bir sözcük, bir yapı vb. için anadilinde zihinsel bir ilişki kurar, bir kodlama yapar. Yabancı dildeki gösteren ile anadildeki gösteren arasında bağlam gözetilmeksizin kullanılan karşılıkların yer aldığı, sözcüklerin birden çok anlamı olabileceği gerçeğini göz ardı eden, net olmayan denklikler oluşturur. Öğrencinin başvurduğu bu zihinsel çeviri sürecini kontrol etmek oldukça güçtür ve çoğunlukla da sözcüğü sözcüğüne ve düzensiz yapılmış bir çeviri söz konusudur.

Yabancı dilden anadile yapılan çeviri ulaşılan anlamı anadilde ifade etme etkinliğidir. Bu etkinliğin niteliği ise anadilde yazma, metin oluşturma yetisinin niteliği ile doğru orantılıdır. Yalnız doğrudan anadilde yazma etkinliklerinin aksine, öğrenci kendi düşüncelerini değil, bir başkası tarafından öğrenilen yabancı dilde ifade edilmiş düşünceleri aktarmak durumundadır ve dolayısıyla da öncelikle anlamak durumundadır. Çevirinin ilk aşaması anlamaktır ancak kabul edilebilir bir çeviri için yeterli değildir. Öğrenciler de çoğunlukla çevirecekleri metni anladıklarını ancak anadillerinde ifade etmekte güçlük yaşadıklarını dile getirmektedirler (Durieux, 2005: 38).

Çevirinin hedefi iletişim kurmaktır. Dilsel göstergeleri bir dilden diğerine aktarmak, iki dili karşı karşıya getirmek değil, kişileri karşı karşıya getirmektir; bir metnin yazarı ve çeviri metninin okuyucusu. Öğretim ortamında üretilen metnin tek okuyucusu öğretmendir. Gerçek yaşamda ise çeviri metni bilgilenmek için o metne ihtiyaç duyan okuyuculara hitap eder. Mesleki çevirinin işlevsel bir yönü vardır. Çevirmen iletişim zincirinin bir halkasını oluşturur, görevi ise anlatmak için anlamaktır. (Durieux, 2005: 42).

İletişimsel yöntemler çeviriyi sınıfın dışında bırakmak yerine öğrencinin dil öğrenim sürecini destekleyecek şekilde yeniden şekillendirilmesi gerektiğini savunur. Edit'in (2017: 238) de belirttiği gibi yabancı dil sınıflarındaki çeviri dersleri yorumlayıcı çeviri sayesinde

iletişimsel hedeflerle donatılarak daha işlevsel hale getirilebilir. Yorumlayıcı çeviri yabancı dilde ulaşılan anlamı anadilde yazılı olarak yeniden oluşturmak olduğuna göre bu derslerde metnin iletisine ulaşma, işlevini keşfetme, söylemsel düzenlenişini çözümlenme, anadildeki benzer metin türü ile eşdeğerlik kurma, metni yorumlama yönünde etkinliklere yer verilmelidir.

Bu durumda yabancı dil eğitiminde çevirinin oynadığı rolü yeniden gözden geçirmek gerekir. 70'li yıllardan itibaren geliştirilen yabancı dil öğretim yöntemlerinde bu yönde bir gelişmeden bahsedilebilir. Özellikle iletişimsel yöntemle birlikte anadil kullanımı yabancı dil sınıflarında yeniden adından söz ettirmeye başlamış ve çeviri dersleri bu sınıflarda yer almaya başlamıştır. Ancak çeviri derslerinin varlığı, sorunu çözmeye yetmemiştir. Çeviri dersinin işlevini net bir şekilde belirlemek gerekir.

Ballard'a (1986: 27) göre mesleki çeviri ve eğitsel çeviriyi iki farklı çeviri türü gibi tanımlamak doğru olmaz. Birbirinden kopuk iki edimden bahsetmek mümkün değildir. Zira eğitsel çeviri mesleki çevirinin bir türevidir.

Geleneksel şekilde yapılan çeviri derslerinde çoğunlukla birbirinden bağımsız cümleler ya da dilsel bir ögenin çalıştırıldığı paragraflar üzerinde çalışıldığını görmekteyiz. Bu çalışma yöntemiyle öğrencilerden ancak yabancı dildeki dilsel ögelere anadilinde karşılıklar bulması beklenebilir. Bu uygulama gerçek yaşamdaki çeviriden farklı bir yöntemi ortaya koyar; eşdeğerlikleri gözeterek yapılan çevirinin aksine dil bilgisi boyutunda yapılan çeviri sözcüklerin, yapıların karşılığını bularak yapılan çeviridir. Elbette ki her çeviride dilsel karşılıkları bulma yoluna gidilir ancak yapılan çevirinin metin özelliğini taşıyabilmesi için özgün metnin iletildiği anlamı, bilgiyi iletmesi, biçem açısından eşdeğer olması, aynı türde bir metin olması ve aynı estetik etkiyi yerine getirmesi beklenir. Bu durumda yorumlayıcı çeviri temel alınarak yapılan bir çeviri dersinde öğrenciler dilsel karşılıkların yanında aynı zamanda bağlamsal ve söylemsel eşdeğerlikler oluşturmayı da öğrenecektir (Edit, 2017: 239).

Yabancı dil sınıflarındaki çeviri derslerinin, mesleki çeviri süreci üzerine nasıl temellendirilebileceğine geçmeden önce yabancı dil sınıflarındaki mevcut uygulamalardan bahsetmek yerinde olacaktır.

İletişimsel Yaklaşım ve Eğitsel Çeviride Hedefler

İletişimsel yaklaşımın öncelikli hedefi bir iletişim edinci kazandırmaktır. Bu yaklaşımın çıkış noktası dil öğrenme ihtiyacının iletişime girme ihtiyacından kaynaklandığı düşüncesidir. O halde, mademki hedefleri öğrenenin dilsel ihtiyaçlarından hareketle belirlenmiş bir yaklaşım söz konusu, yabancı dil öğrenen bir bireyin çeviri yoluyla iletişime geçme ihtiyacı duyabileceği gerçeğinden yola çıkarak, yabancı dil sınıflarında yazılı çeviriye yer vermek gerekir. Zira eğitimlerini tamamladıktan sonra çeviri mesleğinde ilerlemek, araştırma yapmaya yönelmek isteyenler ya da bir şirkette çevirmen olarak çalışacak öğrenciler olabilir. Hayatın akışı içerisinde, yabancı dil bilen bir kişi şu ya da bu vesileyle çeviri yapmak zorunda kalır.

Belirtilen bu durumlarda, öğrenci yazılı bir iletiyi anlamak ve karşı tarafa iletmek zorunda kalacaktır. Bu bağlamda yapılan çevirinin de iletişimsel bir işlevi olacaktır. Eğitsel çeviriden beklenen hedefleri bu doğrultuda yeniden gözden geçirmek gerekir.

Dil sınıflarındaki çeviri derslerini dilsel bilgileri kontrol eden bir araç olmaktan kurtarıp, bu derslerde yabancı dildeki bir iletiyi anadile aktarmaya yönelik teknikleri öğretmeyi hedeflediğimiz takdirde yorumlayıcı çeviri yaklaşımından yararlanmamız mümkündür.

Lavault'nun (1985: 87) da belirttiği gibi öncelikli hedefi iletişim edinci kazandırmak, söz edimleri çözümlene ve kullanma becerisi edindirmek olan iletişimsel yaklaşım bu yönüyle, dilsel ve dil dışı tüm bileşenleri dikkate alarak, iletiyi çözümlyerek anlamlandırmaya dayalı yorumlayıcı çeviri yaklaşımıyla örtüşmektedir.

Bu bağlam çerçevesinde bir çeviri dersi planlamak dil öğretimine iki yönlü katkıda bulunacaktır. Öncelikle çeviri tekniklerinin edinilmesini engelleyen sözcüğü sözcüğüne çeviri alışkanlığını ortadan kaldırarak öğrencileri kültürlerarası iletişime duyarlı hale getirecektir. Bu duyarlılıkta yabancı dili iletişimsel bir hedef doğrultusunda doğru kullanma hassasiyetini geliştirecektir.

Kaçınılması Gereken Çeviri Alıştırmaları

Türk eğitim sistemi içerisinde, yabancı dil sınıflarında çeviri derslerinin genelde yabancı dilden anadile ve anadilden yabancı dile çeviri şeklinde yürütüldüğü gözlenmektedir. Bu dersler iletişimsel bir hedef doğrultusunda düzenlenmek yerine, metnin estetik ve yaratıcı yönünü yok sayan, öğrencilerin dilsel bilgilerini değerlendirme, metinde yer alan dilsel yapıların öğrenilip öğrenilmediğini kontrol etmeye yönelik alıştırmalar ile çalıştırılmaktadır (Timur Ağıldere, 2004: 20). Yabancı dil sınıflarında, geleneksel biçimde yapılan bu derslerde, çeviri bir amaç değil, bir araç olarak ele alınır ve üç amaç doğrultusunda şekillenir:

1. Dilsel yapı ve sözcüklerin edinilip edinilmediğini kontrol etmek.
2. Yabancı dilde kendini ifade edebilme becerisini ölçmek.
3. Anadil ile yabancı dili karşılaştırmak.

Ülsever'e (1997: 39) göre yukarıda belirtilen hedefler doğrultusunda yapılan ve bir araç olarak görülen çeviri derslerinin yabancı dil eğitim/öğretimine katkı sağlayacağı aşikârdır. Ancak çeviri derslerinin öncelikli hedefi çevirinin bir amaç olarak ele alınması olmalıdır.

Birçok araştırmacı (Ladmiral, 1984; Ballard, 1988; Grellet, 1991; Lavault, 1985; El Quessar, 2009) bu düşüncüyü destekler nitelikte açıklamalarda bulunur ve dil öğretiminde çeviri edinci oluşturmaya yönelik dördüncü bir amacın hedeflenmesi gerektiğini savunur. Bu

görüştten hareketle dil öğrencilerinin konuşmayı, anlamayı, okumayı ve yazmayı ama aynı zamanda çeviri yapmayı da bilmeleri gerektiğini söyleyebiliriz.

Bu bakış açısını benimsediğimizde ise anadilden yabancı dile ve yabancı dilden anadile yapılan geleneksel çeviri alıştırmalarını bir an önce terk etmek gerekir. Zira bu alıştırmalar çevirinin kendine özgü özellikleri olan bir türüdür. Dil öğretimini desteklemeyi hedefleyen bir türüdür. Bu yönüyle de dillerarası iletişimi sağlamak amacıyla başvuru olan çeviri sürecine aykırı bir durum yaratmaktadır. Özellikle de anadilden, henüz öğrenimi tamamlanmamış, öğrenilmekte olan yabancı dile yapılan çeviri, amaç odaklı çeviri ile tam bir tezat oluşturmaktadır.

Diğer taraftan, yabancı dil sınıflarında yapılan bu çeviri alıştırmaları daha önceden üzerinde çalışılmamış bir metin ya da metnin bir bölümü kullanılarak yapıldığında, metni anlamak için yeterli dil bilgisine, dil dışı veriye sahip olmayan öğrenci anahtar kavramları yorumlamakta güçlük çekmekte, metni yeterli düzeyde anlayamamaktadır. Dolayısıyla da dilin doğal söyleyiş biçimleriyle örtüşmeyen, dili zorlayan, bozan ve dile zarar veren ifadelerin kullanılmasına neden olmaktadır.

Bir başka yönüyle de, yabancı dil sınıflarında yapılan çeviri alıştırmaları doğal iletişim koşulları ile ters düşmektedir; çevirmen öğrenci, alıcı öğretmendir. Metnin alıcısı olan öğretmen metnin iletildiği anlamı zaten bilir. Öğrenci öğretmenin öğrettiklerini öğrendiğini kanıtlamak için çeviri yapar. Gerçek bir anlam iletiminden bahsedilemez, daha ziyade bir alışverişten bahsedilebilir: Öğretmenin isteği üzerine öğrenci öğretmenin öğretim sürecinin bir aşamasının başarılı ya da başarısız olduğunu ortaya koyan bir performans sergiler. Bu koşullarda yapılan bir çeviri dersinden ancak sözcük ve cümle düzeyinde bir çalışma beklenebilir.

Yabancı dil sınıflarında yapılan çeviri alıştırmaları çoğunlukla cümle düzeyinde kalmaktadır. Bağlamından koparılmış cümlelerle çalışıldığında ise sözcüklere odaklanmak ve

sözcüğü sözcüğüne çeviri yoluna gitmek kaçınılmaz bir davranıştır. Zaten öğrencinin bilgi düzeyini kontrol etmeyi hedefleyen öğretmenin de isteği bu yöndedir (Ülsever, 1997: 39).

Yukarıda belirtilen koşullarda yapılan bir çeviri dersinin gerek dil öğrenimine gerekse çeviri öğretimine katkı sağlamayacağı aşikârdır. Zira çeviri süreci daha en başından sekteye uğratılmıştır.

Sonuç olarak yabancı dil sınıflarındaki öğrencilere gerçek anlamda bir çeviri yapma becerisi edindirme istek ve arzusunda olan öğretmenlerin bu tarzdaki çeviri alıştırmaları ile bir yere varamayacaklarını söylemek abartılı bir ifade olmayacaktır. Cümle boyutunda yapılan bu tür çeviri alıştırmaları öğrencilere çeviri konusunda olumsuz tutum ve davranışlar aşılarda ve dilin doğal kullanımından uzaklaştırmaktadır.

Oysaki iletişimsel bir hedef doğrultusunda yapılan çeviri dersi dilin kullanımı ve kuralları konusunda bilgi kazandırdığı kadar çeviri yapabilmeyi de öğretir. Anlama ve aktarıldığı dilin iletişim koşulları doğrultusunda yeniden ifade etme ilkesine dayalı çeviri etkinliğinin öğrencinin iletişim edincini destekleyeceği aşikârdır (El Quessar, 2009: 143).

Tüm bu değerlendirmelerden hareketle bir çözüm yolu arayışına gidildiğinde yorumlayıcı çeviri yaklaşımından yabancı dil sınıflarında yararlanılabileceği görülmektedir. Bu yaklaşım eğitsel çeviride hedeflenebilecek üç düzey ile örtüşmektedir.

Eğitsel Çeviride Hedeflenebilecek Düzeyler

Eğitsel çeviride amaç yabancı dil öğrenim sürecini desteklemektir. Yabancı dil öğretiminde ise hedef çift dilli bireyler yetiştirmektir. Yabancı dil sınıflarındaki çeviri dersleri, uygun yabancı dil öğretim koşullarını oluşturmak için, öğrenme kuram ve yöntemlerinin uygulanmasını hedefleyen bir öğretim stratejisidir (Ngarsou, 2013: 80). Yabancı dil sınıflarındaki bireyler, profesyonel çevirmenin aksine, çift dilli olma yönünde

adım adım ilerleyen ve bu süreç içerisinde çeviriyi bir öğrenme stratejisi olarak kullanan bireylerdir.

Gerçekte çevirinin aşamaları ile dil edinim aşamaları arasında bir etkileşim vardır. O halde, Lavault'nun (1985: 72-75) belirlediği üç düzeyden hareketle eğitsel çeviride mantıksal bir ilerleme süreci öngörülebilir.

1. Aktarım düzeyi: Bu düzey bağlam kaygısı gütmeden bir dilden başka bir dile doğrudan aktardığımız sözcükleri kapsamaktadır. Bu sözcüklerin tek bir anlamı vardır ve her iki dilde de var olan tek bir gerçeğe göndermede bulunurlar. Bu bağlamda rakamlar, yer ve kişi adları, zarf cümleleri, tarihler, nesne adları, sıralama ifadeleri örnek olarak verilebilir. Bu sözcüklerin çevirisinde bir kodlama sisteminden diğer bir kodlama sistemine geçiş söz konusudur ve bu yönüyle de kod geçişi çevirinin bileşenlerinden birini oluşturur. Öğrenim sürecinde bu düzey en basit düzeydir ve bu eşdeğerlikleri ezbere bilmek yeterlidir.
2. Düz çeviri düzeyi: Bu düzeyde sözcüğü sözcüğüne bir çeviri söz konusudur ancak bağlam göz ardı edilmez. Sözlükte kodlanmış belli bir eşdeğerlik listesinden bağlama uygun düşen karşılık seçilir. Cümle boyutunda bu çeviri düzeyi üç şekilde karşımıza çıkar.
 - a. Birincisi kaynak dildeki cümlenin yapısını ve düzenini koruyarak, sözcüklerin hedef dildeki karşılıklarını uç uca getirerek yapılan çeviridir. Bu çeviri düzeyinde çevirmen kaynak dilden hedef dile geçiş sürecinde sadece doğru dilsel karşılıkları bulma kaygısını güder. Ancak dillerin bu şekilde sözcüğü sözcüğüne çevirebileceğimiz çok az sayıda cümle barındırdığını belirtmek gerekir.
 - b. Dilbilgisi kuralları açısından, bazı cümleleri sözcüklerin doğrudan karşılıklarını uç uca getirerek çevirmek mümkün değildir. Bu durumda hedef dilin dilbilgisi

kurallarına bağı kalma zorunluluğundan doğan bazı değişiklikler yapmak gerekir. Bu gereklilik çoğunlukla dillerin sözdizimsel yapılarının farklılığından kaynaklanır. Yine burada da dillerin bu türden asgari düzeyde değişikliklerle çevirebileceğimiz az sayıda cümle içerdiğini hatırlatmak gerekir. Ayrıca bu şekilde yapılan çevirilerin hedef dildeki doğal söyleyiş biçimiyle çok uyuşmadığı da bir gerçektir.

- c. Üçüncü biçim ise kaynak dildeki cümlenin tam bir dönüşüme uğradığı, hedef dilin en güzel, en doğal, en dâhiyane söyleyiş biçimlerini arayıp bulma kaygısının güdülmesi gerektiği aşamadır. Zira dillerde bu türden ifade ediş biçimleri oldukça fazladır ve dillerin özgünlüğünü sağlayan da bu yönleridir.

Dil eğitim/ öğretimi açısından da en zengin, en ilginç ve en gerekli olan dilin bu öngörülemeyen yönlerini keşfetmek ve kullanabilmektir.

3. Yeniden oluşturma düzeyi: Bu düzey yeniden yaratma, oluşturma düzeyidir. Bu aşamada sözcüklerin sözlük anlamları dışında, bağlam içerisinde kazandığı anlamlar, öngörülemeyen bağlamsal eşdeğerlikler keşfedilir ve bu yönüyle de yorumlayıcı çeviri sürecinin devreye girdiği aşamadır.

Bu üçüncü aşama, ikinci aşamanın çok ötesindedir ve çok daha fazla çaba gerektirir. Metnin bir bütün olarak değerlendirilmesini gerektiren ve mantıksal ilerleyişinin, dil düzeyinin, yazarın stiline, kısacası bağlamın gerektirdiği tüm bileşenlerin göz önünde bulundurulmasını zorunlu kılan aşamadır. Yabancı dil sınıflarında öğrenciler açısından bu aşama ikinci aşamaya kıyasla daha az öğreticidir ancak eğitsel çeviride bu aşamanın var olduğu da yadsınamayacak bir gerçektir. Bir metin çevirisi söz konusu olduğunda öğrenciler en çok bu aşamada güçlük yaşamaktadırlar. Günümüzde yabancı dil öğretiminde yaygın bir şekilde kullanılan iletişimsel yöntem ise öğrenenin ihtiyaçlarını temel aldığına göre akla şöyle

bir soru gelmektedir: Artık yabancı dil sınıflarındaki çeviri derslerinin durumunu yeniden gözden geçirip, iyileştirmek gerekmez mi?

Henüz öğrenim süreci devam eden bir yabancı dil öğrencisi öğrendiği dili anlamaya yetecek düzeyde bir dilsel edince sahip değildir. Ancak mükemmel bir dil düzeyine sahip olmadan da, tüm bilişsel, bağlamsal ve dil dışı verileri kullanarak, içerisinde bir veya iki tane anlamını bilmediği sözcük barındıran sözceleri anlamlandırabilir (Lavault, 1985: 57).

Öğrenci metni yorumlamayı sağlayan bilişsel ve zihinsel bir yetiye sahiptir. Her ne kadar bir çevirmen kadar deneyimli olmasa da, öğrenci de birçok medya kanalının bilgi akışı sağladığı bir toplumda yaşamaktadır. Yeterli bir anlama yetisine sahip olduğu aşikârdır. Yaşadığı güçlükler dilsel yetersizlikten kaynaklanmaktadır ki bu da çeviriye başlamadan önce yapılacak metin çözümleme çalışmasıyla üstesinden gelinebilecek bir sorundur.

O halde, yabancı dil sınıflarındaki çeviri derslerini yorumlama dâhil olmak üzere, birçok düzeyde çalışarak ve özellikle çeviri öncesi metin çözümleme çalışması yaparak daha verimli hale getirmek mümkündür. Bu bağlamda gerçekleşen bir çeviri dersi bir dil geliştirme aracına dönüşecek ve çeviri öğretimine bir başlangıç teşkil edecektir. Öğrencinin dil bilgisini kontrol etme rolü ise ikinci plana itilmiş olacaktır.

Kaynak Metni Çözümleme

Çeviri sürecinde öğrenciden hedef dilde “kaynak metne eşdeğer” (Ülsever, 1995: 12) bir metin üretmesi beklenir. Bu sürecin başarıyla sonuçlanabilmesi için öğrencinin öncelikle kaynak metni çözümleyebilmesi gerekir. Kaynak metni çözümlenmek öğrencinin metnin tipini, dil düzeyini, ilgili kişilerin toplumsal konumları ve metnin alıcısı hakkında bilgi edinmesini sağlayacaktır. Bu bilgi ve donanımla hareket eden öğrenci ise hedef dilde kullanacağı sözcükleri ve yapıları seçerken çok daha hassas davranacaktır.

Metin çözümlene aşamasını kendine ilke edinmiş bir öğretmenin öncelikli hedefi öğrencilerinde metin inceleme, ayrıntılara dikkat etme, çeviri metni titizlikle gözden geçirme, metnin konusu hakkında paralel metinlerle bilgi edinme ve hedef metnin mümkün olduğunca doğal olmasını gözetme gibi hassasiyetler geliştirmek olacaktır (Farias, 2014: 58).

Ünsal'ın (2013: 90) da dediği gibi çeviri yapmak ancak öğrenciler farklı söyleyiş biçimlerini, farklı metin türlerini, dilin bağlamsal kullanımlarını bildiklerinde mümkündür. Bunun içinde öğrencilerin bir metin türünü diğerlerinden ayıran özellikleri ve her metin türünün aynı şekilde çevrilmediğini bilmesi gerekir. Dolayısıyla her bir metin türüne özgü sağlam bilgilerle donatılması gerekir: edebi, teknik, akademik gibi.

Bu bağlamda Ülsever (1995: 11-14) metin çözümlene sürecinin gerekliliğini vurguladığı çalışmasında, dilbilimsel ve edimbilimsel betimlemeye dayalı bir yaklaşım önerisinde bulunur.

Dilbilimsel betimleme üç düzey içerir: Dil bilgisel düzey, anlamsal düzey ve metin düzeyi. Edimbilimsel betimleme süreci söylem analizine dayanır. Yazarın biçimini, kaynak metnin işlevini ve yazım kurallarını kapsar. Aynı zamanda kaynak metnin toplumsal işlevini sorgular.

Bu yaklaşıma göre, tüm bu çözümlenmeler neticesinde elde ettiği bilgilerle çeviri yapan öğrencinin çok daha başarılı olacağı aşikârdır. Zira bu bilgi ve donanıma sahip öğrenci sadece yapısal eşdeğerlikleri bulmakla yetinmeyecek, hedef metne daha bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşacaktır. Diğer bir deyişle, hedef metnin sadece anlamsal ve yapısal eşdeğerliği değil aynı zamanda edimsel ve biçimsel eşdeğerliğini de gözetecektir.

Diğer yandan, bir yabancı dil sınıfında çeviri eğitimine bir başlangıç yapmayı hedeflemek stratejilere dayalı bir öğretimi gerekli kılar. Dil kullanma becerisi tam olarak gelişmemiş ve çeviri sürecinin gereklilikleri konusunda yeterli deneyime sahip olmayan öğrencinin, sözcüğü sözcüğüne çeviri yapma eğiliminden vazgeçebilmesi için, kaynak

metinde yer alan sözcüklerin etkisinden kurtulmasını ve belli stratejiler geliştirmesini sağlayacak bir öğretim modeline ihtiyacı vardır.

Yabancı Dil Öğrenme Stratejileri ve Çeviri

Günümüzde iletişimsel yöntemin etkisiyle gündeme gelen öğrenme stratejileri, bilgiyi edinme, depolama, ayırt etme ve yeniden kullanabilmeyi kolaylaştırmak amacıyla öğrenenin bilinçli olarak başvurduğu yollardır (Cornaire, 1998: 54).

Gerek eğiticiyi gerekse öğreneni öğrenme stratejileri konusunda bilinçlendirmek ve sınıf içi çalışmalara dâhil etmekteki amaç öğrenciyi öğrenim süreci içindeki rolü konusunda bilinçlendirmek ve daha özerk olmasını sağlamaktır (Cyr, 1998).

Tam da bu noktada şu soruyu sormak gerekir: Öğrenme stratejilerinden çeviri eğitim/öğretiminde de yararlanılabilir mi? Eğer çeviri eğitiminde amaç öğrencilere profesyonel bir çevirmenin geçirdiği zihinsel süreçleri ve başvurduğu teknikleri tanıtmak ise, bu sorunun cevabı “evet” olmalıdır. Öğrenme stratejilerini temel alan bir öğretim öğrenciye olumsuz stratejilerini iyileştirme ve etkili stratejilerini pekiştirme fırsatı sunacaktır. Dahası, öğrenme stratejileri ile çalışan bir öğrenci çevirinin doğru ve düzenli uygulamalar ile öğrenilebilecek bir edim olduğu konusunda bilinç kazanacaktır.

Ancak rastgele seçilmiş metinlerle çalışarak bu teknikleri tanıtmaya çalışmak bilinç oluşturma ve öğrenmeyi gerçekleştirme konusunda yetersiz kalacaktır. Öğrenme bir izleni doğrultusunda gerçekleşir. Öğrencinin öğrenme süreci boyunca uygulayacağı yöntem, izleyeceği yol, karşısına çıkabilecek güçlükler ve bu güçlüklerin üstesinden gelmek için başvurması gereken teknikler konusunda ne kadar bilgi sahibi olursa öğreniminde o kadar hızlı ilerleyebileceği gerçeğini göz ardı etmemek gerekir (Delisle, 1993: 15).

Bu doğrultuda bir öğretim yönteminden aktarılacak içeriği ve öğrenim hedeflerini belirlemesi, bu hedeflere ulaşmanın yollarını çizmesi, güçlük noktalarını öngörmesi, bir

izlenice oluşturması ve gözlemlenebilir davranış değişikliklerini ölçmeye yönelik yöntemler geliştirmesi beklenir.

Grellet (1991) önerdiği çeviri alıştırmalarını bir izlenice doğrultusunda ve bir yöntem oluşturacak şekilde sınıflandırır. Grellet söz konusu alıştırmaları üç başlık altında toplar; çeviriye duyarlı kılma alıştırmaları, çeviri sürecine yönelik alıştırmalar, yönleme ve teknik sorunları çözmeye yönelik alıştırmalar.

Birinci grupta öğrencileri çeviriye daha duyarlı hale getirmek hedeflenmektedir. Bu bölümde, kendi yaptığı çeviriye eleştirel gözle bakma, sözcüklerin etkisinden kurtulup anlama odaklanma, metnin iç ve dış bağlamını göz önünde bulundurma, açık ve net bir metin üretmenin gereğini anlama, çeviri sürecinde kullanılan yöntemleri tanıma ve bu yöntemleri benimsetme yönünde bir takım alıştırmalar yer almaktadır.

Çeviri sürecini tanıtmaya yönelik ikinci grupta, metnin dil düzeyini, tonunu keşfetme ve hedef metinde bunu koruma, sözcüklerin anlamsal alanları üzerine çalışma, anlam değiştirerek başka bir dile geçmiş sözcükler ve bir dilden diğer bir dile doğrudan aktarılamayan yapılar ile ilgili alıştırma örnekleri verilmektedir.

Üçüncü grupta ise Grellet sözcük oyunları ve kültürel terimlerin çevirisine yönelik alıştırmalara yer vermektedir. Aşağıda söz konusu üç grup alıştırma için birer örnek verilmiştir.

Bir çeviri metnini özgün hali olmadan gözden geçirme alıştırması

Amaç: Öğrencilerin yabancı bir dilden anadillerine yaptıkları çeviriye eleştirel gözle bakabilmelerini sağlamak.

Öğrencilere bir çeviri metnindeki hataları özgün metin olmadan bulabilmenin ve çözümlayebilmenin mümkün olduğunu göstererek özgün metindeki sözcüklerin etkisinden kurtulmalarına yardımcı olunur.

- Öğrencilerden ikiyeşli gruplar halinde ve listede verilen sözcükler üzerinde örnekteki gibi çalışmaları istenir.

Örnek: Rationnel # -----
↓ ↓

- Alıştırma tüm sınıfla birlikte kontrol edilir. Bağlam dışı sözcükler söz konusu olduğundan olası tüm çeviri önerileri kabul edilir.

Farklı çevirileri karşılaştırma alıştırması

Amaç: Bu alıştırma öğrencilere sözcükleri ve çeviride güçlük yaratan yapı ve deyimleri yorumlama, tartışma imkânı sunacaktır. Aynı zamanda farklı çevirmenlerin yaptıkları çevirileri karşılaştırma, metin yorumlama süreçleri, seçtikleri sözcük dağarcığı ve metnin dil düzeyi üzerinde düşünme fırsatı yaratacak ve bu yönüyle de nasıl çeviri yapmak gerektiği konusunda yol gösterici olacaktır. Zira bir metnin birden çok çevirisini kıyasladıklarında bir sorunu çözenin birden çok yolu olduğunu görecektirler.

Uygulama:

- Alıştırmanın amacı açıklanır.
- Öncelikle yabancı dilde yazılmış özgün metin verilir ve metin detaylı bir şekilde çözümlenir.
- Sonrasında metnin en az iki farklı çevirisi verilir, öğrencilerden okumaları ve kıyaslamaları istenir.
- Son olarak da hangi metni daha uygun buldukları ve bu tercihlerinin nedenleri sorulur.

Tüm bu alışırmalar öğrenciyi çeviri sürecini sorgulamaya, karşısına çıkabilecek güçlükleri ve çözüm yollarını öngörmeye ve çeviri sonucunda ürün olarak ortaya çıkacak metin hakkında düşünmeye ve özen göstermeye itecektir.

Grellet tarafından önerilen bu alışırmalar bir ders ya da çeviri yöntemi değildir. Öğrencilere çeviri sürecinin aşamaları ve gereklerini tanıtmaya yönelik farklı türde

alıştırmaların bir sınıflamasıdır. Burada amaç öğretmene yapılabilecek alıştırmalar, uygulanabilecek teknik ve yöntemler konusunda fikir vermektir.

Sonuç

Çeviri yabancı dil öğretim sürecinde, hem öğretmen hem de öğrenci tarafından, sıkça başvurulan bir tekniktir. Ancak yabancı dil eğitimine katkı sağlamaktan ziyade, anlama sürecini kontrol etmekten öteye gidemeyen bir araç olarak varlığını sürdürmektedir. Öğrencilerin zihinsel olarak başvurduğu bu süreç kontrolsüz ve düzensiz, herhangi bir tekniğe dayanmayan bir süreçtir ve sonuçta da öğrencilerin olumsuz alışkanlıklar edinmelerine neden olmaktadır. Öğretmen tarafından da öğrencilerin dildeki belli yapıları ya da bir metni anlayıp anlamadıklarını kontrol etme aracı olarak başvurulmaktadır. Bağımsız cümlelerle çalışılmaya devam edildiği takdirde de daha fazlasını beklemek mümkün görünmemektedir.

Artık günümüzde çevirinin yabancı dil sınıflarında yer alıp almaması tartışma konusu olmaktan çıkmıştır. Yabancı dil eğitim/öğretiminde yaygın bir şekilde kullanılan iletişimsel yaklaşım anadilin sınıfın dışında bırakılamayacağını, öğretmen anadile başvuruyu yasaklasa bile öğrencinin bu işlemi zihinsel olarak yaptığını ve engellemek mümkün olmadığına göre doğru yapmayı öğretmek gerektiğini net bir şekilde ortaya koymuştur.

Mademki çeviri öğrenciler için özgün ve gerekli bir etkinlik, o halde onların en azından yavaş yavaş çeviri sürecine giriş yapmaları sağlanabilir. Bu girişi sağlamak için ise profesyonel çevirmenin yaptığı işe mümkün olduğunca yakın özgün etkinlikler hazırlanabilir. Arzu edilen, çeviri derslerine etkinlikler dâhil ederek öğrencileri gerçek çeviri sorunları ve gereklerine daha duyarlı hale getirmektir. Böylelikle daha planlı, daha çeşitli, daha yapılandırılmış ve bir yönetime dayalı çeviri dersi planlanabilecektir.

Bu durumda öğretmene düşen görev öğrencilerin dikkatini çevirinin kuramları, yöntemleri ve tekniklerine çekmek ve belli stratejiler doğrultusunda çalıştırarak gerçek çeviri

sürecine hazırlamak olacaktır. Çeviri dil öğreniminin temelini oluşturan üç özelliği geliştirir: doğruluk, şeffaflık, esneklik (Ünsal, 2013: 105). Böylece yabancı dil öğreniminde öğrencilerin gerçek anlamda bir bilinç geliştirmeleri sağlanabilir.

Diğer yandan, öğrencileri adım adım çeviri sürecine hazırlamak, rastgele ihtiyaç duyuldukça yapmak yerine planlı programlı bir şekilde öğretmek, onları hayata hazırlamak ve farklı ufuklar açmaktır. Doğru ve düzenli uygulamalar ile çevirinin öğrenilebileceğini ve öğrenilen dilin farklı alanlarda kullanabileceğini göstermektir. Bu şekilde çalışıldığı takdirde, çeviri yapmak öğrencinin ilerideki meslek hayatını planlarken üzerinde düşünebileceği bir seçenek olacaktır. Kendini bu alanda geliştirdiği takdirde çevirmenliği bir meslek olarak icra edebileceği yönünde öğrencide bir öz güven oluşturacaktır.

Kaynakça

- Ballard, M. (1986). Pour un Enseignement de Traduction. *Franco-British Studies*, 1, 27-40.
- _____ (1988). Le commentaire de version. *Meta*, 33 (3), 341-349.
- Cornaire, C. (1998). *La Compréhension Orale*. Paris: Clé International.
- Cuq, J-P. & Gruca, I. (2011). *Cours de didactique du français langue étrangère et seconde*. Grenoble : PUG.
- Cyr, P. (1998). *Les Stratégies d'Apprentissage*. Paris: Clé International.
- Déjean le Féal, K. (1994). Pédagogie Raisonnée de la Traduction. *Terminologie et Traduction*, 3, 7-66.
- Delisle, J. (1993). *La Traduction Raisonnée*. Ottawa: Presses de l'Université d'Ottawa.
- Durieux, C. (2005). L'Enseignement de la Traduction : Enjeux et Démarches. *Méta*, 50 (1), 36-47.
- Edit, B. (2017). Traduction en Classe de Langue. <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/8538/file/1-2-18.pdf> (Erişim tarihi 28. 08. 2017).

- El Quessar, M. (2009). La traduction dans l'apprentissage des langues, un objectif linguistique, mais une approche communicative. *Revue AFN Maroc*, 4-5, 139-148.
- Farias, A. (2014). Pédagogie de la traduction et traduction à visée pédagogique : étude de cas. *Synergies Chili*, 10, 55-65.
- Grellet, F. (1991). *Apprendre à Traduire; Typologie d'Exercices de Traduction*. Nancy: Presses Universitaires.
- Ladmiral, J-R. (1984). Pour la Traduction dans l'Enseignement des Langues: "Version" Moderne des Humanités. *La Traduction: De la Théorie à la Didactique*, 39-56. Etudes réunies par Michel Ballard (Ed.). Lille: Presses Universitaires.
- Lavault, E. (1985). *Fonction de la Traduction en Didactique des Langues*. Paris: Didier Erudition.
- Lederer, M. (1994). *La Traduction Aujourd'hui*. Paris: Hachette.
- Ngarsou, V. (2013). La traduction pédagogique et le bilinguisme français-anglais au Tchad: une proposition réaliste? *Éducation et Sociétés Plurilingues*, 34, 79-90.
- Seleskovitch, D. & Lederer, M.(1993). *Interpréter pour Traduire*. Paris: Didier Erudition.
- Timur Ağildere, S. (2004). La Notion du Sens dans la Théorie Interprétative et dans l'Approche Communicative: Ses Reflets sur " la Traduction Pédagogique". *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, 123, 19-30.
- Ülsever, Ş. (1995). Çeviri Öğretiminde Bir Yöntem Önerisi. *TÖMER Çeviri Dergisi*, 6, 11-14.
- (1997). İngilizce Bilgilendirici Metin Çevirisinde Öğrenci Yanlışlarının Değerlendirilmesi. *Tömer Çeviri Dergisi*, özel kuram sayısı, 10, 27-42.
- Ünsal, G. (2013). Traduction Pédagogique et Analyse des Erreurs. *Synergies Turquie*, 6, 87-106.

Extended Abstract

In this study, the current practices conducted in translation courses in foreign language classes to support language learning were handled from a critical point of view, and the necessity of revising the objectives and practices in these courses was highlighted. In this regard, the place of translation in foreign language teaching methods was discussed. The vast majority of foreign language teaching methods, which have evolved from past to present, have tried to leave the native language completely out of the classroom and therefore ignore the notion of translation. The communicative method, which emerged in the 1970s, suggested that the mother tongue could be used in a foreign language class when necessary, and the use of native language in foreign language classes started to be mentioned. This method emphasizes that although the use of native language is forbidden in the classroom, the student mentally tends to translate and therefore an uncontrolled process takes place. This translation process, which the student applies on his/her own mentally, causes the student to acquire the wrong habits and affects the language learning process negatively. Since it is not possible to completely prevent students from making translations, it is necessary to teach them to do it at least correctly. At this point, it is possible to benefit from interpretative translation theory based on a meaning-oriented approach. However, based on this approach, it is necessary to restructure translation courses in foreign language classes. This change requires reconsidering the objectives of translation courses and acting with different objectives. In its current form, the aim of the translation courses is to check whether the linguistic structure and words are acquired, to measure the ability to express him/herself in a foreign language and to compare the native language with the foreign language. It will not be possible to go beyond the current objectives and direct the students to a meaning-based approach by means of traditional translation exercises made from native to foreign language or from foreign language to the mother tongue with independent sentences. The translation pragmatics requires a three-stage process of interpretation, comprehension and expression. However, working with independent sentences interrupts this process from the very beginning. Studies in the field of interpretative translation method show that this method can be applied to educational translation provided that it works with texts, and that the aim of creating a translation competency in foreign language classes can also be targeted. Students who have graduated from foreign language departments should be able to speak and understand that language and to express themselves in written form as well as in translation. A second option can be created in their professional lives. Basic techniques and strategies can be taught to improve themselves in the field. To do

this, it is inevitable to work on a context on texts with integrity. However, foreign language students do not have sufficient linguistic ability to understand because their learning process is still continuing. These students need the techniques and tactics to understand and analyse the text. It is possible to direct the students to a strategic learning by introducing the methods and techniques used in translation, the difficulties encountered in the translation process and how to solve the problems. In this way, translation courses will become more planned, scheduled and communicative. In addition, it will show to the students that translation can be learned and they can develop this skill through planned, scheduled, and informed practices.